

Ledningsstaben
Anna Lindberg

2016-06-03

Dnr: RS 2016-270

Kulturdepartementet
Registrator
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10)

Region Östergötland har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på EU på hemmaplan (SOU 2016:10) som är ett betänkande av Utredningen om delaktighet i EU (Ju 2014:20).

Den 2 juni arrangerade Region Östergötland ett seminarium om betänkandet där aktörer på lokal och regional nivå i Östergötland fick möjlighet att diskutera utredningens rekommendationer och slutsatser, samt lämna inspel till Region Östergötlands remissvar (se bilaga). Detta svar är således det samlade svaret från Region Östergötland och de aktörer som deltog vid seminariet.

Sammanfattning

- Region Östergötland välkomnar utredningens föreslagna åtgärder för att höja kunskapsnivån om EU. Utbildningsinsatserna för politiker och tjänstepersoner bör dock anpassas utifrån målgrupp och verksamhet.
- Region Östergötland instämmer i de föreslagna åtgärderna för att öka möjligheterna till insyn, delaktighet och påverkan, och vill särskilt framhålla betydelsen av ett ökat samarbete mellan nationell, regional och lokal nivå i detta sammanhang.
- Region Östergötland är positiv till utredningens förslag om informationshöjande insatser, men vill betona att ansvaret för att tillhandahålla generell information till medborgarna bör ligga på nationell nivå.

Bakgrund

Region Östergötland har ett mycket aktivt internationellt utbyte både på strategisk och på operativ nivå. Samarbetet inom EU utgör en viktig del av detta arbete. I enlighet med Region Östergötlands internationella strategi syftar det internationella utbytet till att stärka regionens konkurrenskraft och position, samt förstärka den egna verksamheten genom att ta del av ny tillämpbar kunskap från andra aktörer i EU. Detta ska ske i samverkan med andra aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Ledningsstaben
Anna Lindberg

2016-06-03

Dnr: RS 2016-270

Regionen driver och deltar i en rad internationella projekt finansierade av EU och ingår dessutom i olika internationella nätverk och organisationer inom prioriterade områden. Östersjöfrågorna är särskilt prioriterade. Region Östergötland deltar aktivt i Östersjösamarbetet och genomförandet av EU:s Östersjöstrategi. Region Östergötlands EU-kontor i Bryssel arbetar med omvärldsbevakning och har kontakter inom EU:s institutioner och med andra regioner i Europa. Region Östergötland har också särskild expertis inom utbildningsområdet som arbetar med internationalisering i skolan och samordnar regionens skolambassadörer för EU.

Åtgärder för att höja kunskapen

Region Östergötlands arbete med internationalisering i skolan och samordningen av regionens skolambassadörer visar tydligt på behovet av en engagerad **skolledning** för att höja kunskapen om EU bland lärare och elever. I läroplanerna för både grundskolan och gymnasieskolan framgår tydligt att det är rektors ansvar att stimulera till internationella kontakter och säkerställa att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige förbundit sig till och att detta beaktas i utbildningen.

Behovet av ett internationellt perspektiv i utbildningen är också mycket tydligt i skolans **styrdokument**. I läroplanen för grundskolan framgår bland annat att *"skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning i frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder"*. I läroplanen för gymnasieskolan framgår att *"skolan ska bidra till att elever får en identitet som kan relateras till inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala"*. Däremot anser Region Östergötland att skolans styrdokument vad gäller demokrati/inflytandenaspekten bör stärkas ytterligare i enlighet med betänkandets förslag då det perspektivet saknas i läroplanerna idag.

Betänkandet föreslår en ökad satsning på konceptet **skolambassadör för EU** vilket välkomnas av Region Östergötland. Region Östergötland koordinerar idag ett regionalt nätverk för Östergötlands skolambassadörer för EU och har god insyn i hur uppdraget fungerar på skolorna i regionen. Uppdraget som skolambassadör för EU bör dock tydliggöras med en utförlig beskrivning av uppdraget och upplägget så att funktionen fungerar på liknande sätt på alla skolor i Sverige för att uppnå bästa resultat. Det är dock viktigt att skolorna får förutsättningar för att klara uppdraget i form av möjligheter till att avsätta arbetstid för uppdraget som skolambassadör för EU, resurser för vikarier etc.

Utredningen föreslår vidare insatser för att **förbättra undervisningen** och stärka kunskapen om EU-nivåns betydelse för demokratins förutsättningar och individens inflytandemöjligheter. Region Östergötland är positiv till detta förslag. Erfarenheterna av samarbetet med regionens skolambassadörer i EU visar på ett behov av att integrera ämnet i samtliga ämnen i grund- och

Ledningsstaben
Anna Lindberg

2016-06-03

Dnr: RS 2016-270

gymnasieskolan så att det genomsyrar all undervisning. Kopplingen till det svenska politiska systemet bör stärkas för att tydliggöra att EU utgör en del av det svenska demokratiska systemet.

Region Östergötland välkomnar utredningens förslag om att låta Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) få ett särskilt uppdrag att genomföra **utbildningar** för politiker och tjänstepersoner på lokal och regional nivå. Det finns fortfarande ett stort behov av insatser för att höja kunskapsnivån generellt om EU. Region Östergötlands EU-kontor i Bryssel arrangerade under 2013 en kortare grundkurs i EU-kunskap vilket var mycket uppskattat och ökade intresset för EU-samarbetet och möjligheterna till att påverka EU i olika sakfrågor. Region Östergötland rekommenderar att utbildningarna för politiker och tjänstepersoner som föreslås anordnas av Sieps bör innehålla två moduler – en grundläggande modul i EU-kunskap och en modul med mer verksamhetsmässigt fokus för politiker och tjänstepersoner verksamma inom olika sakfrågor. Region Östergötlands erfarenhet av EU-utbildningar är att den måste anpassas utifrån målgrupp för att skapa intresse och ge effekt i det vardagliga arbetet.

Region Östergötland rekommenderar också nationell nivå att dra nytta av den EU-kompetens som finns på **lokal och regional nivå** i form av politiker med uppdrag inom EU (t ex ledamöter i EU:s regionkommitté), Europaparlamentariker samt stads- och regionkontoren i Bryssel. Denna kompetens kan involveras i utbildningarna för att bidra med exempel på kopplingen mellan beslutsprocesserna och lagstiftningsarbetet på EU-nivå och det arbete som sker i offentlig förvaltning på lokal och regional nivå i Sverige med koppling till EU.

Ett perspektiv som saknas i utredningen är betydelsen av att kommunicera **värdet** av ett EU-medlemskap till medborgarna. Region Östergötland och Länsstyrelsen Östergötland är mycket involverade i samarbeten med andra regioner i Europa via EU-finansierade projekt vilket bidrar till att öka kunskapen om EU och EU-strategier kopplat till nationell, regional och lokal nivå.

Åtgärder för att öka möjligheterna till insyn, delaktighet och inflytande

Utredningen visar på att regeringens, myndigheters och regioners/kommuners samråd med omgivande samhället sker sporadiskt och att det sker i en sen fas i lagstiftningsprocessen. Region Östergötland delar denna slutsats och konstaterar att stads- och regionkontoren i Bryssel får **få förfrågningar** från aktörer i regionen när det gäller kommande lagförslag eller övriga initiativ från EU-kommissionen. Region Östergötland anser att kommunal och regional nivå behöver utveckla sitt påverkansarbete och höja kunskapen om de verktyg som finns att tillgå, bland annat hur kompetensen på stads- och regionkontoren i Bryssel kan användas mer effektivt för regionens gemensamma påverkansarbete.

Region Östergötland välkomnar förslaget om att inrätta så kallade beredningsgrupper för viktiga sakfrågor som leder till ny lagstiftning för att öka delaktigheten och möjligheten till påverkan i ett tidigt skede i processen. I detta sammanhang vill Region Östergötland dock framhålla vikten av att bredda målgruppen för dessa beredningsgrupper så att även mindre organisationer och civilsamhället får möjlighet att delta och lämna synpunkter i beredningsarbetet.

Ledningsstaben
Anna Lindberg

2016-06-03

Dnr: RS 2016-270

Region Östergötland är positiv till förslaget om att inrätta en **gemensam webbportal** för pågående remisser. Med dagens system är det svårt att följa aktuella EU-ärenden i den nationella beslutsprocessen, implementering av en förordning eller ett direktiv. Det är svårt för medborgarna att skapa sig en överblick över processen, status i ärendet, ansvarigt departement eller myndighet, kontaktperson, tidplan etc. Insynen försvåras dessutom av bristen på **transparens** vad gäller informationen från nationell nivå. Svenska myndigheter har generellt en mycket försiktig inställning till att dela med sig av information som rör aktuella ärenden i EUs beslutsprocess, till skillnad från många andra EU-länder. Region Östergötland anser att det till och med kan vara lättare att få information om aktuella EU-ärenden via EU-institutionerna än att vända sig till svenska myndigheter.

Kommunal och regional nivå bör enligt utredningen öka graden av **samråd** i det EU-relaterade arbetet. Förslaget om att utveckla former för nationellt e-samråd kommer att utgöra en viktig del i det arbetet, vilket välkomnas av Region Östergötland. I enlighet med Region Östergötlands internationella strategi ska regionen verka för att skapa en modell för gemensamt påverkansarbete kring prioriterade sakfrågor. Vid utvecklandet av nya arenor och metoder för att öka delaktigheten är det viktigt att regional och lokal nivå involveras för att skapa en arbetsmodell för att möta upp denna möjlighet till inspel.

Vidare pekar utredningen på regional och lokal nivåns roll i arbetet med att genomföra informationshöjande insatser för att säkra en hög EU-kompetens hos politiker och tjänstepersoner. Region Östergötland delar uppfattningen om att regioner och kommuner har en betydelsefull roll i detta arbete. Region Östergötland och länsstyrelsen samordnar sedan Sveriges EU-inträde 1995 **Östergötlands regionala EU-nätverk** med offentligt anställda tjänstepersoner med ansvar för EU-/internationella frågor. Medlemmarna träffas regelbundet kring ett aktuellt EU-tema och får möjligheter till att utbyta erfarenheter i arbetet med EU-frågor. Detta nätverk är ett bra exempel på hur man med enkla medel kan öka möjligheterna till delaktighet och höja kompetensen och sprida EU-relaterad information.

Myndigheterna upplevs som ännu mer anonyma när det gäller deras uppdrag med att besvara samråd och konsultationer från EU-kommissionen. Region Östergötland delar denna uppfattning. Informationen på hemsidor och sociala media måste förbättras för att nå ut bredare och myndigheternas uppdrag borde förtydligas så att det tydligt framgår att de förväntas föra en dialog med medborgarna. Region Östergötland anser att samrådsarbetet skulle kunna utvecklas ytterligare i samverkan med lokal och regional nivå för att dra nytta av varandras plattformar och nätverk för att på så sätt nå ut bredare till medborgarna.

Åtgärder för att förbättra informationstillgången

Tillgång till **information** är en förutsättning för att öka kunskapen och skapa delaktighet i frågor som beslutas på europeisk nivå. Utredningen tar särskilt upp problemet med den bristande synligheten vad gäller kopplingen mellan EU-nivån och den nationella beslutsprocessen, samt lokala processer i kommuner, landsting och regioner. Detta skapar hinder för medborgare som vill få insyn, vara delaktiga och påverka och det försvårar också ett ansvarsutkrävande. Utredningen föreslår en rad olika

Ledningsstaben
Anna Lindberg

2016-06-03

Dnr: RS 2016-270

åtgärder för att förbättra tillgången till information på nationell nivå, och lyfter även fram betydelsen av att kommunernas och regionernas EU-arbete måste synliggöras i större utsträckning. Region Östergötland delar den bilden och kommer under hösten föra en dialog med aktörer på lokal och regional nivå för att synliggöra regionens EU-arbete och på så sätt bidra till ökad kunskap om EU:s roll i det svenska demokratiska systemet. Region Östergötland ser gärna ett samarbete med SKL i denna fråga för att gemensamt hitta metoder för detta arbete.

Region Östergötland anser också att det är en särskild utmaning för Sverige att höja kunskapsnivån och förbättra informationstillgången med tanke på att Sverige saknar den öppna dialog och debatt om EU som förekommer i större utsträckning i andra länder. Mot bakgrund av detta är det av största vikt att **avsätta resurser** från nationell nivå för att inbjuda till kunskapsseminarier och skapa politiskt debatt i EU-frågorna.

Utredningen lyfter särskilt fram de svenska stads- och regionkontoren i Bryssel som en viktig del i arbetet med att förbättra informationstillgången. I detta sammanhang är det viktigt att poängtera att de **svenska stads- och regionkontoren** i Bryssel i dagsläget inte har uppdraget att ansvara för informations spridning om EU:s lagstiftningsprocess primärt till medborgarna, målgruppen är främst huvudmännen på hemmaplan (regioner, länsstyrelse, kommuner, universitet etc). Däremot har medborgarna möjlighet att ta del av EU-relaterad information via kontorens hemsidor och via sociala medier. Kontoren arbetar däremot proaktivt när det gäller information om möjligheter till att ansöka om EU-medel, delta i internationella projekt etc. Utredaren nämner särskilt Region Östergötlands EU-kontor i Bryssel som ett av de goda exempel på hur allmänheten kan ta del av den information som kontoret publicerar. Informations spridning till medborgarna förutsätter en helt annan typ av uppdrag och kommunikation, som inte enbart fokuserar på sakfrågor utan även mer generell EU-information. I detta sammanhang anser Region Östergötland att Europadirekt-kontoren och EU-upplysningen på nationell nivå är mer lämpliga aktörer med tanke på uppdragets bredd och målgrupp.

Mats Johansson

Regionstyrelsens ordförande

Mats Uddin
Regiondirektör